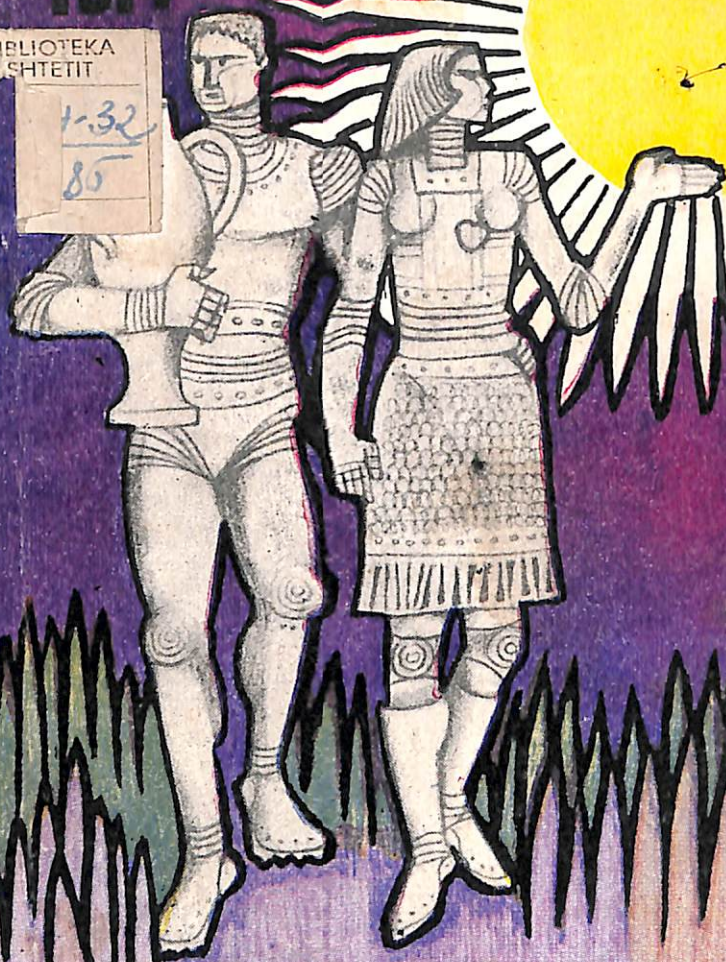

**FLAMUR
TOPI**

BIBLIOTEKA
SHTETIT

1-32

85

DASHURIA E ROBOTEVE

814-52

T85

FLAMUR TOPI

DASHURIA E ROBOTËVE

trëgime e novela fantastike

3090

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI

VDEKJA E ROBOTIT

Një mëngjes të ftohtë janari (natë më e ftohtë se ajo s'mbahej mend që prej shumë kohësh në qytetin N.), u gjend nën urë një fëmijë i ngrirë.

Gjysmë të vdekur e dërguan në njërin nga spitalet e qytetit.

Atje, Dr. Olafi, pas përpjekjesh të stërmundueshme e përmendi fëmijën, duke i bërë kështu sfidë vdekjes, mbase për të njëqindtën herë...

Dr. Olafi përmbodhi në pak rreshta historinë e sëmundjes së fëmijës. Ai s'mbante mend kurrë të kishte plotsuar një Anamnesis Vitae më të shkurtër se ajo.

«Jose Parnas, (nga emëri dhe mbiemri ai duhet të jetë me origjinë meksikane — mendoi mjeku), jetim, lindur në qytetin tonë, u gjend nën urë. Pastaj vazhdonte përshkrimi klinik.

* * *

Ai e la një çast stilografin mbi tryezë dhe u ngrit. Iu afrua dritares, prej nga shquhej midis mjegullës së mëngjesit ura me këmbët e saj gjigante të ngulura thellë në anët e lumit. Ura që kufiri midis dy botëve; sipër kishte një jetë plot gjallëri, ritmë e gaz të shfrenuar, poshtë që mjerimi; aty jeton njeriu i shpellave që ha ç'të gjejë në rrugët e qytetit të madh dhe fle i mbulluar me gazeta. Iu bë se nga honet e nënurrës, erdhi gjer tek dritarja e tij fragmenti i një bisede me zë të ndrydhur e të ulët, sikur ata njerëz ta ndienin veten të huaj në atë qytet.

Si mund të jetë banimi i tyre në regjistrat e bashkisë së qytetit? I paditur! Po megjithatë adresa e tyre është e saktë, sado që s'kanë portë, as numër, as hyrje, as shkallë. Ata i njeh

mirë policia. Po Josen e njëjtte? Qe i bindur se Jose kishte lindur nga prindër të mjerë. (Emigrantët janë zakonisht të varfër). Mbase Jose ka qenë fëmija i dhjetë a i dymbëdhjetë (përgjithësisht të varfërit lindin shumë fëmijë). Dhe pastaj braktisja, diku në cepat e qytetit të madh, në këmbët e urës, në ndonjë stol parku, në ndonjë taksi buzë rruge, duke i lënë trashëgim një emër të thjeshtë, shkruar trashë, nga një dorë e pastërvitur. I shkreti fëmijë! S'ka për t'i njohur kurrë prindët, megjithëse çdo çast ai do të ëndërojë për takimin fatlum, të papritur, në të madhin takim (me takime të tilla janë të mbushura fund e krye romanet e shkruara nga kolltukët e sfungjertë), mbase ajo ëndërr e takimit fatlum do ta shoqërojë Jozenë tërë jetën e tij, do të jetë një ëndërr e gjatë sa edhe vetë jeta e tij e do të shuhet mbase bashkë me të ...

* * *

Kaluan shumë ditë e megjithatë i sëmuri i dhomës nr. 5 nuk ndihej aspak mirë. Kishte marrë një të ftohur të rëndë në të dy anët, dhe kjo e bënte më serioze gjendjen e fëmijës që vuante nga një komunikim interartrial (sëmundje e rëndë e zemrës e fituar që në lindje). Në dhomën e tij ishin shtruar edhe gjashtë fëmijë të tjerë, më të vegjël se Joze. Çdo ditë, të vegjëlve u vinin prindët dhe i gëzonin duke u sjellë lodra, ushqime, fruta, ëmbëlsira dhe libra. Megjithatë, Joze nuk ndihej i vetmuar. Ishte mësuar me gjendjen e tij dhe nuk priste vizita. Askush nuk i afrohej (veç personelit të shërbimit), dhe ai i mbyllur në vetvete shikonte rreth e qark pa bërë zë, pa shfaqur mendime. Një muaj pasi qe shtruar, e vizitoi një zonjë rreth të pesëdhjetave, përfaqësuese e një shoqërie mirëbërëse. Ajo bisedoi pak me të, e kapi lehtë nga faqet me një buzëqeshje të shtirur dhe i la një pako të vogël ëmbëlsirash dhe kullën e famshme të Eifelit, që i kujtoi Jozes nënurën e tij. Kaluan shumë ditë të tjera dhe zonja s'erdhi më. Kjo gjë duhej t'i bënte përshtypje fëmijës, por ai tashmë qe mësuar të braktisej.

Ai ishte braktisur sapo kishte thithur për të parën herë ajrin e rëndë të qytetit të huaj, pra që kur qe lindur. Çdo lloj braktisjeje tjetër atij i dukej një lodër përpara më të madhes

sfidë që i kishte bërë jeta sapo kishte hapur sytë, sapo kish-
te marrë frymë dhe kishte lëshuar të qarën e parë, për të lajmë-
ruar se erdhi në jetë. Qyteti e pat gëlltitur në barkun e tij të
madh, pa kurrfarë vështirësie të qarën e fëmijës së porsalindur.
Kështu që atë s'e kishin gjetur menjëherë, sado që u shqye së
qari. Atë e gjetën vetëm të nesërmen, e gjetën ahere kur fë-
mija në të vërtetë nuk qante, dhe s'po kërkonte më ndihmë. Qe
lodhur së qari, qe lodhur së jetuari, sado që kishte lindur vetëm
një ditë më parë.

* * *

Bri dhomës së Jozesë, u shtrua djaloshi Peter Wintersi, i
biri i konstruktorit të famshëm të robotëve, inxhinjerit Ro-
bertson. Fëmijët u mësuan aq shumë njëri me tjetrin, sa që
gjë e vështirë t'i ndanin atë mëngjes shkurti, kur Jozenë tetë-
vjeçar e veçuan në dhomën e të sëmurit rëndë. Gjendja e
rëndë e Jozesë e dëshpëroi Robertsonin.

— Doktor Armstrong, a nuk do të meritonte fëmija një
kujdes disi më të posaçëm? Me sa shoh, ai është i sëmuri më i
rëndë i klinikës suaj! — i tha atë mëngjes, drejtorit të spitalit
Dr. Armstrongut, i cili pas largimit të Dr. Olafit, kishte mbetur
mjeku i vetëm i klinikës.

— Jemi në ditë të vështira, profesor... Financimi shtetë-
ror për këtë vit na është shkurtuar gjysmë për gjysmë dhe unë
kam qenë i detyruar ta pakësoj personelin në një shkallë të ndje-
shme... Po për këto arsye, Olafi u detyrua ta linte klinikën tonë
i pakënaqur nga pagesa. Për 100 shtretër kam vetëm tri in-
fermiere shërbimi dhe kësaj është pamundur të lë në dis-
pozicion të fëmijës njërin syresh qoftë edhe për një ditë. Veç
të tjerave, profesor, klinika ime po harxhon ca si shumë për
fëmijën, ndërkohë, që s'kemi asnjë siguri se bashkia do të pa-
guajë për të. Përqindja e shoqërive mirëbërëse s'mjafton as për
ushqimin e tij.

— Më falni doktor, po ju pak më parë thatë se fëmija s'ka
fare oreks dhe se prej ditësh s'ka futur gjë në gojë.

— Ah, jo, këtu nuk kam parasysh ushqimin që duhej të

mirrte nga goja, por atë që ia japim nëpërmjet infuzionesh të glukozës, vitaminave...

— Ahere shpenzimet për të po i përballoj unë, Armstrong. Sa ju detyrohem?

— I dashur Robertson, pavarësisht nga përpjekjet tona, fëmijës s'i mbetet shumë kohë për të jetuar. Është në gjendje të rëndë... Ka një sërë komplikimesh dhe në gjendjen e tij fizike ndërhyrja e operatorit do të qe një orvatje e kotë...

— Pra?

— Pra, ne s'jemi aq të pashpirt, i dashur Robertson, sa të mos e përballojmë atë për...

— Për atë pak kohë që i mbetet, — ndërhyri profesori me një ironi therëse.

Armstrongu pohoi me kokë.

— Pra, ju s'keni ndër mend të vini për fëmijën një kujdes-tare të posaçme?

— Jo! Nuk mund ta bëjmë këtë gjë. Për të do të kujdesohemi veçanërisht, por s'mund të angazhojmë tërë kohën një-rën nga infermieret tona. Nuk na e lejon ndërjegjja që, për hir të një të sëmuri pa shpresë shërimi, të rrezikojmë të vegjlit e tjerë.

Robertsoni u mendua një çast.

— Çdo të thoshit Armstrong, sikur unë t'ju sillja një person të specializuar për ndihmë të të sëmurve?

— Më falni, profesor, por s'kam ndërmend të marr në punë të tjerë njerëz.

— Dëgjomëni deri në fund, i dashuri Armstrong. Ju s'do të paguani për të asnjë cent, megjithëse ai do të qëndrojë tërë kohën këtu. S'do të ketë nevojë të ushqehet dhe as do të jeni i detyruar t'i gjeni vënd për të fjetur.

— Qenka tepër interesant?...

— Kur ta njihni, besoj se do ta çmoni dhe më shumë, i dashur Armstrong.

— S'po ju kuptoj, i nderuar profesor! — thirri Armstrongu kinse i habitur — por sidoqoftë, silleni. Nga përshkrimi juaj po bëhem dhe unë kureshtar ta njoh sa më parë.

— Po ky qenka një robot! Bah, kjo s'më shkonte ndër-mend! Ç'mund të bëjë ky, profesor?

— Shumë më tepër nga ç'mund të bëjë personeli juaj gjysmak. Ai është pjella ime e fundit. U detyrova ta konstruktoj me shpejtësinë maksimale. Është, pra, një fëmijë e lindur parakohe, por sidoqoftë, i përsosur. Ai do të sfidojë sistemin e vjetëruar të shërbimit dhe për fëmijën do të bëhet... s'di akoma si ta përcaktoj me fjalë... Ai ka për të rrojtur për të, ose do të vdesë së bashku me të.

— Aha, i shtrenjti Robertson, mos doni të thoni se roboti juaj ka shpirt, se ai ndien, se ai, ah, po më vjen të qesh, se ai pra, mund edhe të qajë?

— Po, ai e do fëmijën, e do me gjithë zemër, apo jo Robi?

— Pooo, prooffeesoor! — u dëgjua përgjigjja e Robit, zëri i trashë, pakëz i zvarritur dhe me një tingëllim të veçantë metalik. Unëëë e duaaa shuumëëë Jooosecenëëë — Shuumëëë.

Armstrongu u praps, sa i mahnitur aq edhe i frikësuar nga ajo shpikje djallëzore, siç e quajti me mend.

— Ky është një gjeni ose përbindsh, Robertson! Pohoni, pra, se ai është një përbindsh metalik... Ç'paskeni bërë kështu? S'kam parë kurrë Robot, që mund të flasë kështu, pa program! Si e bëtë, si e bëtë këtë? — pyeti me zë të ulët doktori, duke ndier drithma rrënjqethëse nëpër trup.

— Ti ke një tru elektronik, apo jo, Robi? — iu kthye robotit, Robertsoni.

— Po! Unë kam tru elektronik, — iu përgjigj Robi.

— Ti je më i zgjuar sesa njerëzit, Robi?

— !

Roboti s'u përgjigj.

— Mos u habitni, Armstrong! Ai nuk mund t'i përgjigjet çdo pyetjeje, truri i tij ka të regjistruar dhjetë mijë pyetje, përgjigje dhe shprehje, të cilat zakonisht i zotërojnë fëmijët e kësaj moshe sa ç'është edhe Jose. Për këtë kam punuar ngushtësisht me psikologun e famshëm, Jorn Tomas. Pra, mund të jeni i qetë. Ai s'është aq i zgjuar sa ç'duket. Po ashtu, zonjushet infermiere le të qetësohen edhe ato. Robi s'ka për t'i konkuruar. Ai është krijuar vetëm për këtë fëmijë e mbase ka për të vdekur për të.

— Përse ke ardhur ti, Robi, në këtë botë? — pyeti Robertsoni robotin.

— Unë kam ardhur për të ndihmuar fëmijën — u përgjegj Robi.

— Po sikur të mos jeni në gjendje ta ndihmoni dhe ai të vdesë?

— ?!...

Përsëri Robi s'u përgjigj.

— Ai nuk e njih fjalën vdekje. Pra është një robot optimist. Ai nuk pajtohet me vdekjen e fëmijës, dhe as me... vdekjen e tij.

Armstrongu e vështronte si i shushatur.

Robertsoni pyeti përsëri Robin.

— Fëmija është më mirë Robi?

— Po, fëmija është më mirë.

— Tj je vëllai i tij, Robi?

— Po, unë jam vëllai i tij. Jepma dorën! Jepma dorën!

Jepma dorën! Robi e përsëriste shpesh këtë frazë, dhe kjo e habiti profesorin, ç'i duhej dora robotit?

— Profesor, pse ua kërkon gjithnjë dorën roboti? — pyeti Armstrongu, që ndërkohë e kishte mbledhur vehten.

— Si një robot me zemër të madhe, ai s'mund të rrojë pa këtë bashkim duarsh. Veçse, dora duhet të jetë e ngrohtë, miqësore. Rreziku i tij mbeten duart e ftohta.

Armstrongu qeshi.

— Si? Nuk më besoni? Është e tepërt, t'jua shpjegoj të gjitha me hollësi, sepse do t'i shihni me sytë tuaj ato që është në gjendje të bëjë Robi im. Apo jo, Robi?

— ?!

Robi modest nuk u përgjigj.

Konstruktori e kishte dëshiruar pikërisht të tillë.

* * *

Siç pritej, Joseja dhe Robi u miqësuan shpejt, ashtu siç miqësohen shpejt fëmijët midis syresh. Në fillim, për të voglin, roboti që një kukull e madhe, e ndërtuar ndryshe nga të tjerat e sigurisht më e madhe, por ai u habit jashtë mase e qe-

shi me zë të lartë, kur Robi sapo erdhi në dhomë, u prezantua:

— Le të njihemi! Unë quhem Robi, po ti kush je?

Fëmija i tha emrin. Pastaj, Jose e pyeti në kishte nënë e baba. Robi iu përgjegg se kishte vetëm babanë dhe e quanin Robertson...

Sa vjeç je? — pyeti fëmija robotin. Robi u përgjigg se sapo kishte mbushur tetëvjeç.

— Pra, paskemi një moshë! — foli fëmija i kënaqur.

— Po, ne jemi vërsnikë! — pohoi Robi.

— Robi, po pse je veshur kështu tërë hekur? — e pyeti fëmija, duke i ledhatuar gjymtyrët e çelikut.

— Një ditë, kur shkonja rrugës, më sulmuan qentë dhe më hëngrën vithet. Që nga ajo ditë u veshja kështu dhe qentë s'më kanë ngacmuar më. Ata nuk mund të hanë hekur.

Fëmija qeshi me gjithë zemër. Robi na qenkësh shakaxhi. Fëmija i bëri edhe shumë pyetje të tjera, të cilave Robi iu përgjigg menjëherë. Por njërës pyetje Robi s'mundi t'i përgjiggje. Fëmija e pyeti se ç'do të thotë të vdesësh dhe Robi heshti.

Fëmija e pyeti sërish duke ngulur këmbë ta mësonte atë gjë.

Robi kishte shtrënguar nofullat e çelikut.

Dukej si i humbur, si të mos kishte dëgjuar gjësendi.

— Ti Robi, je i keq! Ti, nuk përgjiggesh!

— Unë s'jam i keq. Unë jam i mirë. Edhe ti je i mirë.

Fëmija buzëqeshi dhe u pajtua me Robin.

Pastaj fëmija i kërkoi ujë. Robi rendi te çezma e mbushi gotën me ujë të freskët dhe ia solli.

* * *

Prej shumë ditësh Robi qëndron i ulur në poltronë, aty pranë kokës së fëmijës. Fëmijës i del gjumi në mes të natës dhe e sheh gjithnjë syhapur Robin e dashur.

— Robi! Po ti, pse nuk fle? Ke ditë pa fjetur. Ti ke për t'u sëmurur, Robi, — thotë me shqetësim fëmija.

Por Robi e qetëson. I thotë, se s'është e vërtetë se ai s'ka fjetur. Bile, ka bërë një goxha gjumë edhe ashtu ndenjtur. Madje,

ka parë edhe ca ëndrra të bukura, që veç tij s'mund t'i shohë ndonjë tjetër. Fëmija i lutet t'i tregojë ndonjërin syresh.

Robi nis t'ia tregojë e fëmija shqyhet së qeshuri.

Dr. Armstrong e dëgjon nga dera gjysmë e hapur.

Ai qesh ndën buzë.

— Një të tillë psikoterapi, zor se do ta bëja kaq mirë! — mendon. — Ky Robi, qenka djalli vetë!

Dr. Armstrong hap derën dhe i flet në emër Robit, por Robi nuk i përgjigjet. Armstrong i flet për diçka tjetër, por Robi përsëri hesht.

Fëmija qesh.

— Ai flet vetëm me mua! Robi është vëllai im, — thotë me krenari. — Apo jo, Robi?

— Po! Robi flet me fëmijët. Robi flet me profesor Robertsonin! — përgjigjet Robi, duke tundur lehtë kokën (në të vërtetë kjo është buzëqeshja e tij. Ai s'di të buzëqeshë ndryshe.)

I prekur në sedër, sikur të paskësh biseduar me një njeri të vërtetë, Armstrongu buzëqesh me hidhërim dhe del jashtë, duke përplasur derën plastike. Fëmija përkëdhel Robin, ndërsa ky tund lehtë kokën. Ai i dhuron fëmijës së dashur buzëqeshjen. Ai s'mund të buzëqeshë ndryshe, veçse kështu.

— Eja të flemë bashkë sonte! — i tha një mbrëmje fëmija.

— Jo! Unë nuk fle në shtrat. Unë fle në divan — përgjigjet Robi.

Megjithëse fëmija i lutet shumë, Robi nuk tundet nga e tija.

— Unë, nuk fle në shtrat, nuk fle!

Fëmija hidhërohet, mënd qan, por ja, sërish kërkesa periode «Jepma dorën, jepma dorën» e zbut fëmijën, ai bindet, i jep dorën dhe pas pak e zë gjumi i rëndë i etheve. Fëmija fle. Dora e çeliktë e Robit mbështetet mbi ballin e dirsur të të voglit. Zhiva e gishtërinjve, gjaku i vërtetë i Robit, lëviz me shpejtësi. Faqet llampa të Robit skuqen papritur.

Fëmija ka temperaturë të lartë.

Robi del nga dhoma duke pëshpëritur.

«Ndhmë! Ndhmë! Ndhmë!»